

4. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України від 8 жовт. 1998 р. № 53/5 (зі змінами та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>.

5. Авдєєва Г. К. Проблеми використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів в умовах воєнного стану. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.). Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 566-569. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/20070>.

6. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

Коришкова Тетяна Василівна,

викладач кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, доктор філософії;

Бистрицький Богдан Юрійович,

заступник начальника навчально-методичного відділу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ФОРМИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ШАХРАЙСТВ, УЧИНЕНИХ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОННО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ

Вміле використання спеціальних знань під час проведення досудового розслідування є запорукою його ефективного процесу та завершення. Враховуючи специфіку шахрайств, учинених з використанням електронно-обчислювальної техніки (далі – ЕОТ), без застосування цих знань проведення досудового розслідування кримінального провадження, є неможливим взагалі.

Так, спеціальні знання, які використовуються під час розслідування шахрайств, що вчиняються з використанням ЕОТ, – це комплекс знань і навичок, з-поміж яких як окремі правові, так і у вузькій (спеціальній) галузі науки, техніки (зокрема, комп'ютерних технологій, криміналістики тощо), отримані в процесі фахової підготовки та професійної діяльності, якими володіють особи-спеціалісти і відповідно до норм кримінального процесуального законодавства використовують із витратою часу й інтелектуальних зусиль у взаємозв'язку з науково-технічними засобами для успішного виконання завдань кримінального провадження, встановлення вагомих обставин, що мають доказове значення [1, с. 28–31].

У криміналістичній літературі загальноприйнятим є виокремлення процесуальної та непроцесуальної форм використання спеціальних знань [2, с. 105]. Такі форми називають зовнішнім вираженням практичного залучення особи, яка ними володіє, до процесу розслідування кримінального правопорушення.

На підставі наведеного вище, а також аналізу інших наукових джерел можемо констатувати, що до основних форм використання спеціальних знань під час досудового розслідування шахрайств з використанням ЕОТ відносяться: залучення спеціаліста до проведення процесуальних дій та залучення експерта для надання висновків з питань, що виникають під час кримінального провадження – процесуальна форма. Серед непроцесуальних (організаційних) форм найбільш дієвими є консультативно-довідкова та аналітична допомога фахівця у відповідній сфері (насамперед фахівця з питань комп'ютерних технологій).

Так, під час розслідування шахрайств, учинених з використанням ЕОТ, важливою є участь спеціаліста, допомога якого необхідна для: а) застосування науково-технічних засобів і прийомів задля виявлення, фіксації та вилучення ЕОТ й інших предметів, за допомогою яких здійснювалися шахрайські дії; б) визначення способу та механізму використання ЕОТ під час вчинення шахрайства; в) пошуку слідів і речових доказів, вилучення слідів, зразків та інших об'єктів, які мають відношення до шахрайства, учиненого з використанням ЕОТ, а також у збереженні вилучених ЕОТ та комп'ютерних програм; г) надання довідкових відомостей, консультацій слідчих та інших учасників слідчої (розшукової) дії з приводу застосування спеціальних знань; д) допомоги слідчому щодо правильності викладення виявлених відомостей у протоколі, а також у складанні схем, планів місця розташування й підключення ЕОТ та інших предметів; е) формулювання питань особам, яких будуть допитувати у зв'язку з їх перебуванням на місці кримінального правопорушення.

Водночас у процесі розслідування шахрайств, учинених з використанням ЕОТ, призначаються та проводяться наступні види судових експертиз, які забезпечують повне та всебічне розслідування цих кримінальних правопорушень: 1) експертиза комп'ютерної техніки і програмних продуктів; 2) експертиза телекомунікаційних систем і засобів; 3) молекулярно-генетична експертиза; 4) дактилоскопічна експертиза; 5) експертиза матеріалів і засобів звукозапису; 6) технічна експертиза документів; 7) судово-психіатрична експертиза підозрюваного.

Таким чином, використання спеціальних знань під час розслідування шахрайств, учинених з використанням ЕОТ, є необхідним на всіх етапах його проведення. Непроцесуальна форма використання спеціальних знань забезпечить консультативно-довідкову допомогу слідчому спеціалістами окремих, вузьких галузей знань, що допоможе визначити оптимальні напрями досудового розслідування. Процесуальна форма – визначена кримінальним процесуальним

законодавством (судові експертизи, участь фахівців у підготовці та проведенні слідчих (розшукових) дій), та використовується слідчим шляхом залучення, у порядку прийняття процесуального рішення.

Список використаних джерел

1. Доказування у справах про злочини, вчинені шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки : метод. рек. / Нац. акад. внутр. справ. 2020. 60 с.

2. Пряхін Є. В. Слідча тактика : навч. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 116 с.

Лозова Світлана Миколаївна,

доцент кафедри кримінального процесу,
криміналістики та експертології
Харківського національного університету
внутрішніх справ, кандидат психологічних
наук, доцент;

Бичков Сергій Олександрович,

заступник завідувача відділу комп'ютерно-
технічних та телекомунікаційних
досліджень Харківського НДЕКЦ
МВС України;

Яловенко Владислав Вячеславович,

судовий експерт сектору автотехнічних
досліджень Харківського НДЕКЦ
МВС України

ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОКАМЕРИ INSTA360 TITAN У ФІКСАЦІЇ ФАКТІВ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ

Під час військової агресії Російської Федерації на території Харківської області повністю зруйновані 139 багатоповерхівок та 359 приватних будинків. Пошкоджені обстрілами 2788 багатоповерхівок та 4460 приватних будинків [1]. Всі сліди злочинної діяльності повинні бути детально зафіксовані з метою розслідування і подальшого дослідження як українськими, так і зарубіжними експертами. При розслідуванні військових злочинів важливими етапами роботи з доказами є діяльність по їх пошуку та фіксації. З цією метою застосовуються засоби відео- та фототехніки, які є ефективним способом фіксації ходу і результатів слідчих (розшукових) дій та експертних досліджень. Докази, зібрані з їх допомогою, відрізняються більшою наочністю та об'єктивністю, можливістю багаторазового відтворення.

При проведенні слідчих (розшукових) дій, особливо огляду місця події у випадках, коли є необхідність відображення не тільки статичної обстановки події, що сталася, а й динамічної, яку складно відобразити в протоколі, експертами використовується action-камера Insta 360 ONE X із можливістю зйомки 360-градусного відео.